

УДК 34

Л. Химич

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ІСТОРІОГРАФІЇ ЕВОЛЮЦІЇ ПОРЕФОРМЕНОГО ЗЕМЛЕВОЛОДІННЯ НА ПРАВОБЕРЕЖНІЙ УКРАЇНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХІХ СТ.)

Актуальність дослідження доволі масштабна, адже вивчення даного питання на сучасному етапі приносить чимало результатів та відкриває маловідомі до сьогодні факти поземельного реформування на Правобережжі у другій половині ХІХ ст.

Основною рисою економічного життя в другій половині ХІХ ст. в українських землях став активний розвиток ринкового господарства. Реформи, що відмінили кріпацтво як у західних, так і східних регіонах України, відкрили широкий шлях новим соціально-економічним відносинам.

Метою даного дослідження є аналіз історіографічного доробку на сучасному етапі вивчення питань земельного реформування на Правобережній Україні (друга половина ХІХ ст.). Основними завданнями є огляд сучасної історіографії з даної проблематики; виклад основних думок; аналіз основних поглядів розв'язання сучасної історіографічної дискусії з питань поземельного реформування на Правобережній Україні у другій половині ХІХ ст.

Серед сучасних дослідників вище названої проблематики можна виокремити імена О. М. Кримської, Н. Р. Темірової, С. О. Борисевича, А. А. Криськова, О. П. Реєнта, В. Ф. Шевченка та ін.

Незважаючи на досить широку історіографічну та джерельну базу, аграрна проблематика досі залишається дискусійною та маловивченою. А велика кількість наукових праць, присвячена вивченню аграрних відносин, тільки дає удаване переконання. Доволі повним та структурованим джерелом вивчення питань пореформеного реформування можна назвати працю С. О. Борисевича «Законодавче регулювання поземельних відносин у Правобережній Україні (1793-1886 роки)», видана у 2007 році, Н. Р. Темірової «Поміщики України в 1861-1917 рр.: соціально – економічна еволюція», видана в 2003 році.

В сучасних працях можна прослідкувати наступну періодизацію з даного питання: дорадянський етап – охоплює останню чверть ХІХ – початок ХХ ст.; радянський (приблизно 1920-1940-ві рр. і 1950-ті – кінець 1980 р.) та пострадянський або сучасний (1990-ті – до сьогодні). Широка дискусійна полеміка стосовно аграрних відносин Правобережної України у другій половині ХІХ ст. розгорнулася тільки після 1990-х рр. У радянські часи вивчення цього питання проводилося в основному російськими дослідниками та описувалося в контексті вивчення аграрної історії Росії.

Значно менше, порівняно з історіографічними дослідженнями, ведеться робота над аналізом комплексу джерел з аграрної історії Правобережної України другої половини ХІХст. Практично невивченими і невведеними у широкий науковий обіг залишаються такі масові статистичні джерела, як «Матеріали по статистике движения землевладения в России» та «Динамика землевладения в России 1906-1914 гг.».

При дослідженні останніх, стало відомо про деякі помилки у складанні статистичних таблиць того часу (неточні дані, неправильні числа). Але незважаючи на деякі неточності, у даних матеріалах відображено складну динаміку упорядкування українського земельного ринку. Доволі неоднозначним залишається місце польських землевласників у даний період. А висвітлення його у сучасних виданнях залишається суперечливим та протилежно-різним. Підсумовуючи вище викладене, можна зазначити, що все ж таки питання аграрної історії Правобережної України залишається маловивченим та дискусійним. Актуальними залишаються питання правильного трактування історичних джерел з даної проблематики. Упорядкування та структурування наукових праць проводиться і досі.